

Discurs*

Llegit el 30 d'abril de 1916
en la II Festa Anual de l'Institut

EUGENI D'ORS

Secretari general de l'Institut i membre de la Secció de Ciències

Els filòsofs antics han anomenat sovint *gran anyada* o *any perfecte* l'espai de temps després del qual els astres que ells coneixien tornaven a trobar-se en els mateixos punts del cel.

Nosaltres, emperò, refusem totes les nostres forces d'assentir a aquest llinatge d'idees. La nostra consciència i les nostres passions hi oposen una resistència igual. Nosaltres, cristians, havem après que la vida de l'home té un objecte. Nosaltres, homes moderns, havem après que la vida de la humanitat té un sentit. Sabem que ella no és un cercle, sinó una paràbola; que no és el serpent que es mossega la cua, sinó l'alosa disparada a l'alta llum; no repetició fatal, sinó continuada creació irreversible; no eternal recomençament, sinó infinita ascensió. Així, quan a la vida repeteix al nostre entorn un espectacle, quan refà un joc de circumstàncies que hem jugat una volta, el nostre cor inquiet salta de seguida a cercar entre les dues ocasions un contingut de diferències; i el nostre esperit no reposa, cercant-hi l'obra realitzada, el camí recorregut, el progrés acomplert. No ens resignem nosaltres, homes cristians, homes moderns, malalts i santificats alhora per

* Text publicat a *La Veu de Catalunya* del primer de maig de 1916.

les ànsies d'infiní, que la copa buida del temps hagi posat vora la set del nostre desig sense vessar-nos la licor embriagadora del canvi.

La festa d'avui, senyors, sembla reproduir aquella memorable de fa dos anys, quan l'Institut es reuní en sessió extraordinària per primera volta i obria les portes de la Biblioteca de Catalunya. Mes un canvi profund en la significació ideal ve a caracteritzar el nou moment. Llavors ens presentàvem nosaltres mateixos, nosaltres tots sols, al peu de la tasca feta, recollidament i callada, en els anys de preparació. Ara, darrera una més oberta etapa del camí, podem presentar ja amb nosaltres l'esperançador principi d'una florida filial i d'un escampament ample. Joves grups de treball, centrats en els cursos monogràfics; noves vocacions, descobertes o encoratjades en els nostres concursos de premis; escampament del nostre interès d'aplec i d'estudi més enllà dels límits del patrimoni nacional, com el que significa la fundació, aquí, d'una Biblioteca Cervàntica; escampament de la fraternitat que és la nostra Companyia més enllà de la ciutat i enllà del món, amb la designació d'aquests membres corresponents que han volgut acceptar de portar-nos la col·laboració de ses llums. Hora d'extensió, doncs, darrera l'hora d'intensitat. Ahir fou el temps de la concentració aspra; avui, el de l'amable expansió.

Concentració i expansió són el doble secret de l'ànima catalana: tota la nostra tradició intel·lectual està entreteixida d'impulsos de concentració i expansió. Nosaltres fórem el primer poble medieval que acomplí l'obra de localització profunda que representa l'escriure en llengua vernacle obres de pensament. A finals del segle XIII la filosofia deixava de parlar llatí i prenia l'italià; la llengua catalana havia matinejat encara més, i abans que el *Convit* dantesca ve la *Contemplació* lul·liana. Però el mateix home que portava a terme una tan decisiva revolució, aquest gran representatiu nostre, Ramon Llull, era el que somniava i pledejava la unitat moral de la Cristiandat entera, representada en quatre nuclis internacionals d'homes d'estudi, en quatre convents vora la mar, formant ja alguna cosa com aquell *Universale Collegium* que més tard havia de proposar Leibniz.

Així en Llull, tot edificant genialment una base definitiva l'autonomia espiritual d'un poble, tot creant una nació com espiritualitat de cultura, propugnava per la intel·ligència entre els pobles, per l'obra de la cultura universal. Així, braços i ales també. Braços, per a enfondir en allò que és propi; ales, per a superar qualsevulla estreta localització. L'Institut d'Estudis Catalans voldria continuar dignament aquesta rica tradició amb la seva conciliada dualitat d'interès. Treballa damunt la història pròpia com damunt la ciència del món. No li interessa menys la troballa d'un vell manuscrit a Lleida que la troballa d'una idea nova a Leiden. I a Lleida i a Leiden, i a Mallorca i a Nàpols, i entre catalans emèrits i entre estrangers que ja l'acompanyaven en el comerç de les idees o en la direcció de l'esforç, ha cercat aquests nous companys als quals donem solemne i cordial benvinguda en la joiosa vetlla d'avui.

Benvinguts, senyors, benvinguts tots, els presents i els absents. Un dol punyent ens torba més en l'hora solemne de la vostra arribada. Un dels nostres col·legues que va voler que vin-

guéssiu, el nostre eminent president de la Secció de Ciències, l'inoblidable doctor Fargas, manca al nostre costat, al vostre costat.¹ Però el destí vol sens dubte, tot trossejant el nostre cor, acréixer la nostra dignitat. El nostre pecat és, potser, ésser massa joves. Les visites de la mort, com la companyia dels allunyats, vénen, però, a concedir-nos noblesa, perquè tota noblesa és filla de la llunyania. És bo, senyors, que l'Institut d'Estudis Catalans tingui ja, amb cars augusts absents com Joan Maragall, com el doctor Fargas, membres corresponents situats més lluny que Lleida i més lluny que Copenhaguen: membres corresponents en la tranquil·la demora de les ombres immortals.

1. Cf. les necrologies del doctor M. A. Fargas i Roca, redactades per A. PI I SUNYER, *Arxius de l'Institut de Ciències*, vol. IV, fasc. 1 (1916), pàg. 5-6, i per M. S., *L'Institut d'Estudis Catalans: Els seus primers XXV anys*, pàg. 54-55, i la seva bibliografia en aquesta darrera obra, pàg. 249-250; vegeu també la nota necrològica apareguda en els *Treballs de la Societat de Biologia*, IV (1916), pàg. 13-14.